

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Милена Шушулова-Павлова
на *дисертационния труд* на **Даниела Паунова Янева**
СПЕЦИФИКА В РАБОТАТА НА КОРЕПЕТИТОРА В БАЛЕТНИЯ ЕКЗЕРСИС В
НАЧАЛНИЯ ЕТАП НА ОБУЧЕНИЕ

Вокален факултет, катедра „Музикално-сценично изкуство“
на НМА „Проф. Панчо Владигеров“
за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

Биографични данни

Даниела Янева завършва СМУ „Христина Морфова” – Стара Загора със специалност пиано, а по-късно Теоретико-композиторски и диригентски факултет в НМА „Проф. Панчо Владигеров”. В периода от 1996 до 2018 работи като корепетитор в Националното училище за танцови изкуства. От 2018 е щатен преподавател в НМА, катедра „Музикално-сценични изкуства“. Паралелно с това преподава и в специалност „Балетна педагогика“ в НМА. Изнася концерти с млади оперни певци. Дългогодишен хормайстор в хорова асоциация „Света София”(1994 – 2010). Тя е активен артист с награди и активности. Инициатор на редица концерти с млади оперни певци под мотото „Красива музика” като само в периода 2016-2022 те са над 11 на брой. Активна е и на международната сцена, участва в радиопредавания по БНР.

Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 218 страници и съдържа: УВОД. ПЪРВА ГЛАВА: Клавирният акомпанимент в балетното обучение – исторически преглед и състояние на знанието.¹ ВТОРА ГЛАВА: Въведение в задачите на корепетитора в средното професионално образование по балет.² ТРЕТА ГЛАВА: Музиката в балетния урок.³ Заключение и 3 приложения: **№ 1.** Музика от Моцарт и Клементи. **№ 2.** Подбор на музика за начален етап. Канцонети и съответстваща авторска музика. **№ 3.** Подбор на музика от рагтайми и популярни мелодии. Библиографията е достатъчно богата и съдържа: Книги и периодични издания (61 на брой); Нотна литература (34 партитури) и Интернет ресурси (31 сайта). Структурата на дисертацията се определя от практическо-приложния характер на целите, които си поставя докторанта: дефиниране на основни методически правила и подходи към клавирния съпровод в началните години на обучение по класически балет. Конкретните задачи са свързани с: осъзнаване на клавирния акомпанимент в танцовото изкуство като важен компонент от цялостната организация на работния процес; извеждане на примерни модели за съставяне на корепетиторски композиции (с подбор на фрагменти от авторски произведения или чрез редактирането

¹ 1.1. Исторически преглед на танцовия акомпанимент и инструментариум; 1.2. Зараждане на клавирния акомпанимент. Цигуларни и пианисти. Първи данни и нотни образци при акомпаниране на урок; 1.2.1. Първи нотен документ за клавирен съпровод на балетен клас. Музикалното приложение на Фридрих Алберт Цорн към „Грамматика на танцовото изкуство и хореографията”; 1.2.2. Обособяване на клавирния съпровод към балетния екзерсис като специфичен сегмент в акомпаниятorskото изкуство. Николай Легат; 1.3. Преглед на научната литература по въпроса за акомпанимента на балетен урок от XX и XXI век; 1.3.1. Методическа литература, в която присъстват указания и за пианистите; 1.3.2. Книги, писани от балетни корепетитори с голяма практика; 1.3.3. Нотни сборници, специално предназначени за корепетиране на балетен урок.

² 2.1. Балетната корепетиция в средното професионално образование в България – исторически аспект и състояние на специалността; 2.2. Значението на музиката при оформянето на музикален слух и естетически представи у обучаваните балетисти; 2.3. Необходимите предварителни знания за начинаещия корепетитор; 2.3.1. Увод в балетната терминология; 2.3.2. Организация на работата в учебната година и общи принципи на провеждането на балетния урок; 2.3.3. Структура на балетния урок; 2.3.4. Музикални фрази и хореографско броење.

³ 3.1. Музиката в отделните дялове на балетния урок – характеристики и критерии за избор; 3.1.1. Препарацион и заключение; 3.1.2. Поклон; 3.1.3. Загрявка; 3.1.4. Екзерсиз на станка; 3.1.5. Екзерсиз на среда; 3.1.6. Алегро; 3.1.7. Палци; 3.2. Подходи при музикалното оформление на урока; 3.2.1. Подбор и редактиране на авторска музикална литература. Преобразуване на акомпанимента; 3.2.2. Импровизационен подход при музикалното оформление на балетния урок; 3.2.3. Импровизационно - редакционен подход; 3.3. Формиране на темпова памет у акомпаниятора. Темпово предвиждане; 3.4. Стилистично единство в подбора на музиката за екзерсис.

им); открояване на възможността за преодоляване на банализирани стереотипи в корепетирането чрез дефиниране на основни принципи за прилагане на импровизационното начало в акомпанимента.

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение. Точно формулирани цели и задачи на дисертацията

Настоящата дисертация е адресирана към пианистите, които трябва да корепетират балетен екзерсис в средните специализирани училища, в балетни школи или в професионални балетни трупи. Насочена е и към начинаещите в сферата на балетния акомпанимент, към тънкостите на балетната корепетиция, но също и към балетните педагози, които споделят мнението, че работата им в голяма степен зависи от балетния корепетитор. Докторантът дефинира ясно целта на настоящата дисертация – да конкретизира основни методически правила и подходи към клавириния съпровод в началните години на обучението по балет. Това е направено чрез: 1). Анализ на специфичните структурни и интонационно-ритмически особености на клавириния акомпанимент за екзерсис в началните класове по балет. 2). Определяне на оптимални варианти за метроритмическа и фактурна организация на музикалния материал по начин, създаващ предпоставки за лесно възприемане на логиката на структурирането и развитието му. 3). Формулиране на конкретни методически правила за съставянето на акомпанименти, съобразени със спецификата на хореографското изкуство и степента на нарастване на двигателните умения на учениците.

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература. Наличие на обоснован и разработен теоретичен модел на изследването

Темата на докторската разработка е рядко коментирана в научната музикална литература у нас и затова настоящата дисертация отговаря на редица педагогически и практически въпроси, търси пътища за решаването на разнообразни проблеми. 22 годишният успешен опит на Даниела Янева ѝ дава увереност и достатъчно натрупани знания за тази специфична акомпаниярска работа, която изисква от изпълнителя абсолютна отдаденост към танцовата материя. Тя се справя отлично и с теоретичните знания като подрежда и класифицира най-важните термини и понятия. Избраните от Янева научни инструменти – структурния, сравнително-историческия и концептуално-критическия анализи са насочени към оптималното логическо разбиране на всяка една музикална творба – метроритмически, фактурно и оттам архитектурно за постигането на оптимални резултати при учениците. Първата глава е исторически подробна и носеща богата фактология и информация. Във втора глава се акцентира върху балетната корепетиция в средното професионално образование в България или, както се изразява Даниела, това е „историко-архивно „миниизследване“, което имаше за цел да изведе от анонимност десетките „невидими“ пианисти, съучаствали в създаването на българската балетна школа – от 1951 досега“ (цитат на Д.Я). Тя обръща особено внимание на необходимостта от развитие на музикалният слух, ритмика и изграждане на естетически представи у танцьора чрез музикалната тъкан. Разгърната е тезата, че „същинските функции на корепетитора в учебния процес произтичат от необходимостта от култивиране на „вътрешен слух“ и музикалност, на емоционален и естетически усет към музиката у учениците“ (цитат на Д.Я). Докторантът държи да се избегне рутината и да се търси дистанция от чисто приложното (фоново) място на музиката в симбиозата на тези две изкуства – музика и танц. Третата глава е с най-голям обем в дисертационния труд и набляга на приложността на научната материя. Тук интересен е подходът на дисертанта при „редакторският инструментариум, логиката и етапите, които определят тази методика, са представени в дисертацията чрез конкретни нотирани примери“ (цитат на Д.Я), за да изгради цялостна и стилистично единна корепетиторска композиция, като тези операции се състоят в: „транспониране на

тоналността на подбрения фрагмент в случай, че тя не кореспондира с тоналността на предшестващия го; налагане върху транспонирания вече фрагмент на ритмо-артикуляционната формула, съответстващата на следващото поредно движение; промени в размера и типа акомпанимент, които променят самия характер на музиката и я правят приложима към други движения от същия екзерсис“ (цитат на Д.Я). Всички тези моменти са изключително полезни за балетния акомпаниятор, за балетния педагог, но най-вече за развитието на младия балетист.

Коректност при цитирането на представителен брой автори

Даниела Янева е навлязла дълбоко-научно и практически в темата на дисертацията. Интересува се от материята, търси източници, с които да подкрепи своите изводи. Цитиранията ѝ са коректни. Богатата библиография може да е основа за нови и по-нататъшни научни разработки.

Приноси на дисертационния труд

1. За пръв път в българското приложно музикознание се въвежда проблемът за спецификите на корепетирането на балетния екзерсис от гледната точка на акомпаниятора. **Всички** изложени в дисертацията **предложения** за подбор и работа с конкретния музикален материал **са илюстрирани с авторски приложения**.
2. Положена е основа за създаването на **методика за подготовката на балетни корепетитори в средното професионално балетно образование**; стъпка към създаването ѝ е представянето на основни елементи от балетната терминология, необходими за бъдещия корепетитор.
3. Направен е опит за **съотношение между термини и понятия, използвани и в музикалното, и в балетното изкуство с различен контекст**, някои от тях в **табличен вид** (таблица за съотношението между хореографската и музикалната четвъртина в контекста на музикалната фраза).
4. Предложени са **насоки за подбор на музикален репертоар при корепетиция на екзерсис** в балетния клас, като е показана връзката между отделните видове движения и необходимите характеристики (метроритмични, мелодически, фактурни, жанрови и т.н.) на музиката към тях.
5. Предложена е **методика за редактиране на музикалния материал за часовете по балетен екзерсис** в следните стъпки: 1) оформяне на квадратни фрази; 2) промяна на акомпанимента; 3) насочване на вниманието към ритмо-артикуляционните формули, характеризиращи съответните балетните движения.
6. **Направени са авторски предложения за ритмо-артикуляционни формули за някои от движенията, базирани на собствен опит**. Дадени са конкретни насоки за търсенето на стилово единство при подбор на музиката за дяловете на балетния урок.
7. **Предложен е импровизационно-редакционен подход и авторски „алгоритъм”, базиран на вариационния принцип** (въз основата на изведена от дисертанта връзка между старите вариационни форми, танцовата сюита и спецификата на съвременния балетен екзерсис в балетните класове).

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд.

Авторефератът отговаря на дисертацията и коректно предава характера на докторската работа.

Лични качества на автора (ако рецензентът го познава)

Не познавам лично Даниела Янева.

Публикации по темата на дисертационния труд

Докторантката има достатъчно (3 на брой) публикации върху темата:

- Янева, Даниела. „*Балетен корепетитор в НУТИ – история, състояние, проблеми*”. АБ – Галерия на думите. Музикален логос. 2020.
<https://galerianadumite.bg/index.php/baleten-korepetitor-v-nuti-istoriya-sstoyanie-problemi/>
- Янева, Даниела. „*Акомпаниране на балетния екзерсис: специфика и основни елементи*”. Сборник „Докторантски четения 2020”, София: НМА „Проф. Панчо Владигеров”, 2021 – с. 100.
- Янева, Даниела. „*Възникване и обособяване на клавирния акомпанимент в балетния екзерсис*”. Алманах, година 11 – 12 (2020). София: НМА „Проф. Панчо Владигеров”, 2021 – с. 347.

Мнения, препоръки и бележки

Бих си позволила да препоръчам този труд да бъде издаден на хартиен носител или в електронен формат. За целта, разбира се, той се нуждае от съответната редакторска и коректорска работа.

В заключение на това СТАНОВИЩЕ ще завърша със следната оценка:

Докторантът отговаря на наукометричните показатели за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, според Закона за развитието на академичния състав на Република България. Дисертационният труд на Даниела Паунова Янева – *СПЕЦИФИКА В РАБОТАТА НА КОРЕПЕТИТОРА В БАЛЕТНИЯ ЕКЗЕРСИС В НАЧАЛНИЯ ЕТАП НА ОБУЧЕНИЕ*, заедно с носените от него приноси с научен и приложен характер, както и нейните публикации, смятам достатъчни, за да дам положителната си оценка и да предложа на уважаемото научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, на Даниела Янева, според изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

17.05.2022, София

Проф. д-р Милена Шушулова-Павлова